

Raport arheologic: Capidava/Capidava/comuna: Topalu/județul: Constanța/punct: Cetate (2002)

Zaharia Covacef (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța)
Cătălin Dobrinescu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța)
Radu Florescu (Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București)
Cristian Matei (Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București)
Costin Miron (Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu)
Ioan Carol Opriș (Universitatea București, Facultatea de Istorie)
Zeno-Karl Pinter (Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu)
Ioan Marian Țiplic (Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu)

Categorii: Apărare (construcții defensive);

Tipuri: cetate;

Epoci/Perioade: Epoca romană; Epoca bizantină; Epoca medievală mijlocie; Epoca romană timpurie (sec. I - III); Epoca romană târzie (sec. IV - VIII); Epoca medievală timpurie (sec. X - XIII); Epoca medievală (sec. XIII - XVIII);

Pagina web: <http://cronica.cimec.ro/detalii.asp?k=1903>

Localizare pe hartă: <https://map.cimec.ro/Mapserver/?layer=cronica&cod=1903>

În campania arheologică din anul 2002, săpătura a progresat în sectorul I al cetății Capidava în caroul O51 – unde în cursul campaniei arheologice din anul 2001 fusese descoperită o parte a unei locuințe de mari dimensiuni, cu zid din piatră legat cu lut – precum și în caroul P51 – unde în precedenta campanie a fost decopertat stratul vegetal și s-a îndepărtat o lentiță de dărâmături și lătuială aparținând unui bordei din nivelul de locuire corespunzător secolelor IX – XI.

Lucrările din caroul O51 au degajat în întregime partea de locuință existentă aici, adosată, pe una din laturi, zidului de incintă.

După îndepărtarea resturilor bordeiului din caroul P51, săpătura a pus în evidență câteva detalii deosebit de interesante, care vin să confirme ipotezele de lucru pe care le avansam cu prilejul întocmirii raportului de săpătură din anul 2001.

În primul rând, este demnă de menționat descoperirea, sub podeaua bordeiului din secolele IX – XI, între zidul exterior al locuinței surprinse în caroul P51 - continuare, după cum se va vedea, a construcției din caroul O51 - și un alt zid paralel cu acesta, a unei vetre care, după poziția stratigrafică, poate fi atribuită unei perioade imediat ulterioare distrugerii definitive a locuinței. Vatra este de tipul "cu grădină", iar în interiorul său a fost descoperit un vas-căldare, de tip slav, întregibil, lucrat cu mâna. Aceasta descoperire confirmă locuirea cetății, fie și sporadic, imediat după distrugerea ei masivă de către slavi, la începutul secolului al VII-lea. Construirea vetrei într-un spațiu strâmt, între resturile a doua ziduri, care formau un fel de cotlon, relevă faptul că respectiva vatră nu făcea parte dintr-o construcție de tip bordei, fiind mai degrabă pendinte de o improvizație temporară, de tip "sălaş", în ciuda faptului că suprafața dintre ziduri, sub vatră și în jurul acesteia, fusese lutuită subțire. Ea nu poate fi legată de urmele bordeiului descoperit în anul 2001 în caroul O51, care aparține populației autohtone - reîntoarsă, probabil, sezonier, în vechiul spațiu de locuire - date fiind caracteristicile vetrei din interiorul său, făcută din bucăți de rășnită de calcar, dispuse radial. Vatra cu grădină și vasul descoperit în ea, ambele de factură slavă, deschid calea unei ipoteze deloc hazardate, anume aceea că unele elemente slave vor fi rămas, dintr-un motiv sau altul, pe teritoriul cetății, după distrugerea acesteia, sfârșind probabil prin a fi asimilați de autohtoni, sau rătăcind în continuare în căutarea unei așezări stabile. Săpăturile din caroul P51 au completat observațiile cu privire la situația înregistrată cu ocazia cercetării din caroul O51. În primul rând, au fost dezvelite în întregime zidurile din piatră legate cu lut ale locuinței surprinse în caroul O51.

Suprafața totală a locuinței este de 48 m² (6 x 8 m). Săpătura efectuată în interiorul locuinței a permis identificarea a trei faze succesive de locuire, locuința fiind distrusă și refăcută de tot atâtea ori. Fiecărei faze îi corespunde câte o podină de lut galben, fin, bine bătut și finisat. La fiecare refacere, straturile de cenușă, amestecată cu cărbune provenind de la bârne, nu au fost îndepărtate, ci nivelate, apoi acoperite cu pământ, nivelat și bătut apoi cu stratul de lut al noii podine.

Fiecare distrugere a locuinței s-a datorat unui incendiu, urmele acoperișului și structurii de lemn calcinate fiind vizibile sub fiecare podină de lut. Originea incendiului care a devastat locuința în primele două faze de existență nu poate fi precizată (cataclism natural, accident sau distrugere, în urma unui atac). Ultima distrugere poate fi însă cu siguranță legată de invazia slavă de la începutul secolului al VII-lea.

În interiorul locuinței, înainte de ultima distrugere, a fost depozitată o grămadă de cărămizi de chirpic, stivuită cu grijă pe podea, probabil cu scopul de a fi protejate de intemperii până la punerea lor în operă. Faptul că între grămada de cărămizi de chirpic și podeaua ultimei faze de locuire nu se află cenușă și nici resturi de bârne arse, care erau vizibile în număr mare la partea superioară a grămezii de cărămizi de chirpic, exclude posibilitatea ca respectivele cărămizi să se fi prăbușit din suprastructura zidului locuinței. La aceasta se adăuga modul ordonat de așezare a materialelor de construcție.

Resturile ceramice recoltate de sub podinele primelor două faze de locuire sunt caracteristice secolului V și secolului VI, ceea ce conduce la concluzia că edificiul a funcționat pe parcursul a aproape două sute de ani, până la distrugerea lui completă, timp în care a mai suferit două distrugeri intermediare.

Incendiul și prăbușirea suprastructurii de lemn, din partea de locuință aflată în P51, au surprins în situ mai multe

obiecte de inventar, între care și unele piese de armament, din fier, aflate probabil într-o ladă prevăzută cu o încuietoare din fier, aceasta din urmă păstrându-se în întregime.

Între piesele de armament se evidențiază un vârf și un călcâi de lance, bine păstrate, deși puternic corodate. Vârful de lance ($L = 0,30$ m) are o formă alungită, cu nervură mediană și mâner de înmănușare. Călcâiul lăncii ($L = 0,19$ m) este făcut din foaie groasă de tablă, cu marginile bătute spre a fi petrecute. Alături de respectiva lance, lada mai conținea un vârf de lance fragmentar, distrus probabil de foc și de zidurile căzute peste el, și fragmentele unei lame de cuțit ($l = 0,02$ m). Inventarul părții de locuință din P51 mai cuprinde numeroase vase ceramice, fragmentare, de dimensiuni și întrebuințări diverse, precum și două opaițe întregi, caracteristice secolului VI.

Peretele locuinței dinspre poarta de atac este ridicat pe o substructură formată de un zid mai vechi, din piatră legată cu lut, care are o lățime dublă ($l = 1,40$ m) față de aceea a zidurilor locuinței ($l = 0,70$ m). Zidul - care a servit drept sprijin și temelie pentru ridicarea acestui perete al locuinței - se continua dincolo de limita respectivei locuințe, fiind evident faptul că a aparținut unui mare edificiu, ce poate fi plasat într-o perioadă mai veche decât edificiul din O51 și P51, în secolul al IV-lea.

Vechiul zid este format din blocuri de piatră de mari dimensiuni și delimitează o stradelă îngustă, pe centrul căreia se afla un canal de deversare a apelor uzate, pavat cu dale de piatră. În paralel cu acest zid mai vechi, se afla un alt zid, contemporan cu acesta, care constituie cealaltă limită a stradelei-cale de acces și respectiv a canalului de scurgere. Și acest zid este alcătuit din blocuri de piatră de mari dimensiuni, întâlnind perpendicular zidul cetății.

Canalul dintre cele două ziduri se continua în grosimea zidului de incintă unde jgheabul sculptat în adâncimea zidului a fost marcat corespunzător, în șapa de beton care protejează coama curtinei. Pe fața zidului de incintă se află fixată, în punctul terminus al traseului jgheabului, o piesă de piatră sculptată în formă de V, marcând gura de deversare a canalului, care a fost descoperită și păstrată în locul respectiv de prof. Grigore Florescu, cel ce a dezvelit zidul de incintă.

În interiorul canalului au fost descoperite numeroase obiecte mărunte caracteristice perioadei secolelor IV - VI (opaițe întregi și fragmentare, numeroase picioare de cupă din sticlă, mici obiecte din os, sticlă, bronz și fier) care dau posibilitatea să se tragă concluzia că respectivul canal a funcționat în toată perioada menționată.

Dezvelirea unei mari suprafețe din imediata vecinătate a edificiului basilical a dat posibilitatea unei vederi de ansamblu asupra acestei zone a cetății, unde săpăturile au pus în evidență faptul că bazilica mică, de secol IV-V era înconjurată de edificii cu caracter de locuință, de mari dimensiuni. Unele dintre acestea au fost sacrificate prin construirea bazilicii mari (de secol VI), care a suprapus edificiul basilical mai vechi. Și în această situație, unele dintre edificii își continuă existența, cum este cazul locuinței din carourile O51 și P51, lucru de altfel explicabil în condițiile în care spațiul intramuran al Capidavei se aglomerează, așa cum se aglomerează, în general, spațiul intramuran al tuturor cetăților limes-ului danubian în această perioadă de acută incertitudine politică.

Obiectele cu caracter militar descoperite în interiorul locuinței din O51 și P51, demonstrează că cei ce dețineau respectivul spațiu aveau și îndeletniciri militare, chiar dacă dimensiunile locuinței și faptul că aceasta se afla în imediata vecinătate a bazilicii nu exclud posibilitatea atribuirii ei unui membru al ierarhiei bisericești.